

مسیر سبز بلوک غار تا بقعه قاضی الصابری

درختی که محصولش میلیونی است!

نام: درخت کاج

محدوده فراوانی: قصر دوشان تپه، شهرک راه آهن منطقه ۲۲، میدان سعادت آباد، محله کاج منطقه ۷ و...
ویژگی گونه: میوه پر خاصیت چلغوز و سرشار از ویتامین

برای معرفی ویژگی درخت کاج و اینکه چطور پای این درخت به تهران باز شد بهتر است از ماجرای یک میوه یا یک تحقیر رایج شروع کنیم «چلغوز»! چلغوزی که این روزها حتی قیمتی میلیونی هم پیدا کرده است. اما اصل ماجرا اینجاست که چلغوز یک تحقیر نیست بلکه میوه پر خاصیت و سودمند درخت کاج است. نام چلغوز از چهل غوزه به معنای چهل دانه مخروط کاج گرفته شده است. میوه درخت کاج، درختی مخروطی که تنه قهوه‌ای رنگی دارد، سرشار از ویتامین‌های مختلف است. اما چه شد پای این درخت به تهران باز شد؟ بسیاری زمان ورود این درخت به پایتخت را به دوره پهلوی اول نسبت می‌دهند. اما به گفته علیرضا زمانی، تهران پژوه، زمان کاشت درخت کاج در تهران به دوره قاجار می‌رسد و نمونه‌هایش در باغ‌ها و عمارت‌ها، خانه‌های بزرگان و اعیان و اشراف، عمارت عشرت آباد و قصر دوشان تپه، وجود داشت. در دوره پهلوی هم بعد از تصویب ساخت بوستان‌های جنگلی پیرامون شهر تهران، با توجه به ویژگی درخت کاج که در چهار فصل همیشه سبز است و نیازی به آبیاری چندانی ندارد، این درخت در تپه‌های ماهور بوستان‌های جنگلی اطراف تهران کاشته شد. این تهران پژوه درباره روند کاشت درخت کاج در دیگر محله‌های شهر تهران می‌گوید: «تقریباً از اوایل سسال‌های دهه ۵۰، وقتی بخشی از اراضی کن در اختیار شرکت راه آهن قرار گرفت و در ادامه آن شهرک منطقه ۲۲ شکل گرفت، اهالی به صورت خودجوش در بلوار اصلی این شهرک شروع به کاشت درخت کاج کردند و این بلوار تا سال‌ها به بلوار کاج معروف بود و امروز از آن به عنوان بلوار شهید علیمادی یاد می‌کنند. قبل از شکل‌گیری میدان کاج در سعادت آباد هم باغی از درختان کاج قرار داشت و در آن محدوده فقط درخت کاج می‌کاشتند. زمانی، درباره دیگر محله‌های تهران که نام آنها با کاج گره خورده هم توضیح می‌دهد: «در محدوده منطقه عشرت آباد که امروز در منطقه ۷ تهران قرار گرفته، باغ کاجی وجود داشت که علت نامگذاری محله کاج در این محدوده هم به حضور آن برمی‌گردد. اما یکی از معروف‌ترین کاج‌های تهران دودرخت کاج حرم حضرت عبدالعظیم (ع) بود که لک‌ها روی آن آشیانه ساخته بودند و بسیار مورد توجه مردم قرار گرفته بود.»

نام: درخت نارون

موقعیت: وصفنارد، ونک و دارآباد

ویژگی: غیر مثمر، مقاوم در برابر کم‌آبی و تصفیه‌کننده هوا

درخت نارون در میان اهالی بلوک غار در تهران جایگاه خاص و ویژه‌ای داشت و بر همین اساس هم نام یکی از روستاها، برگرفته از درخت کهن این محدوده است. حتی قبل از اینکه تهران پایتخت شود، درخت نارون در گوشه و کنار این پهنه، جا خوش کرده بود. از دهه‌های ۲۰ و ۳۰ در تهران بیشتر نارون پیوندی کاشته می‌شد. چون تهرانی‌ها در یافتن خاک دیگر خاک تهران، آب کم و هوای ناسالم، به درد چنار کاری نمی‌خورد و باید نارون پیوندی که مقاومتش در برابر این مصایب بی‌نظیر است، کاشته شود. علیرضا زمانی، تهران پژوه، درباره قدمت و کاشت این درخت در تهران قدیم می‌گوید: «در بلوک غار در منطقه ۱۷ امروزی، روستایی به نام

وصفنارد وجود داشت و علت وجه تسمیه این محله هم به درخت نارونی برمی‌گردد که اهالی دور آن می‌نشستند و گپ می‌زدند. اهالی این قلعه تا سالیان سال خاطرات بسیاری از این نارون داشتند و معتقد بودند این درخت همان نارونی است که با آن تابوت رستم، قهرمان شاهنامه را ساختند. به گفته اهالی، این درخت نارون زیبا و بزرگ، روبه‌روی مسجد اعظم وصفنارد قرار داشت، ولی در نهایت به سرنوشت بسیاری از چنارهای تهران گرفتار شد و از بین رفت. علاوه بر این درخت، نارون‌های فراوان دیگری هم در محدوده امامزاده زید(ع) که اکنون در ضلع غربی بزرگراه شهید آیت‌الله سعیدی واقع شده، کاشته شده بود. قبل از ساخت این بزرگراه، این محدوده هم جزوی از وصفنارد به شمار می‌رفت. همچنین از محله‌های شمال تهران، دارآباد (خیابان شهید پورابتهاج فعلی) و ونک هم از درختان سرسبز نارون پر بود. تعداد این درختان آنقدر زیاد بود که دالانی از شاخ و برگ درست

شده و یک جوی آب که از کوه‌های دارآباد به پایین سرازیر بود از پای درختان می‌گذشت. در دهه ۳۰ جاده اصلی محله دارآباد برای سهولت در رفت‌وآمد آسفالت شد. در سال‌های پایانی دهه ۵۰ قهوه‌خانه‌ای هم کنار قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین درخت نارون ساخته شد که پانوقی برای دوره‌های جوانان محل بود. اما در دهه ۷۰ همه درختان نارون قدیمی را برای تعریض خیابان دارآباد قطع کردند و قهوه‌خانه هم جمع شد. اگرچه درباره علت نامگذاری محله ونک روایت‌های مختلفی وجود دارد، اما یکی از این روایت‌ها نام محله ونک را به شمار زیاد درختان ون در این محله نسبت می‌دهد. زمانی درباره این روایت می‌گوید: «درختان ون یا همان زبان‌گنجشک که اکنون در باغ مستوفی دهونک دیده می‌شوند از آخرین بازماندگان این درختان در محله ونک است. مهم‌ترین ون هم در حیاط بقعه قاضی الصابری وجود داشت؛ این درخت کهن و قطور در میان اهالی دهونک مورد احترام بود.»

طیب افسردگان و تباران

نام: درخت بید

محدوده فراوانی: دولاب، ونک، پونک و بوستان‌ها

ویژگی گونه: ضد افسردگی و درمان تب

یکی از درخت‌های پرآوازه تهران که در ادبیات و اشعار به ویژه شعرهای عاشقانه از آن زیاد یاد می‌شود، درخت بید از نوع مجنون آن است. در دنیا بیش از ۴۰۰ گونه متفاوت از بید را داریم اما در تهران معروف‌ترین آنها که مورد استقبال عموم قرار گرفته بید مجنون است. این درخت به دلیل اینکه از شاخه‌های سر به زیر تشکیل شده به درخت بید مجنون معروف است. بر اساس نظریه کارشناسان، نشستن زیر سایه این درخت، موجب تقویت اعصاب و رفع افسردگی می‌شود

و همچنین خاصیت تب‌بری هم دارد. سابقه درخت بید در تهران به وجود دو درخت بید ۸۰۰ ساله در محله پونک می‌رسد. به گفته نصرالله حدادی، تهران پژوه، درخت بید یکی از درختانی است که با آب و هوای تهران سازگاری و ریشه‌های تنومندی داشت و آب را خوب جذب می‌کرد. به همین دلیل، مردم وقتی داخل حیاط خانه‌ها چاه می‌زدند در کنارش درخت بید یا چنار به دلیل وجود ریشه‌های قوی و بلند و همچنین قدرت جذب بالای آب می‌کاشتند. اگر به تاریخ و اسامی محله‌های تهران سرک بکشیم حتما با یکی از محله‌های معروف شرق تهران باغچه بیدی که زمانی از اراضی دولاب محسوب می‌شد و با نام درخت بید گره خورده است برمی‌خوریم. «سید تقی هاشمی دولابی»

از اهالی قدیمی محله دولاب درباره علت نامگذاری این محله تعریف می‌کند: «محدوده باغچه‌بیدی جایی بود که آب‌هایی که از سمت شمیران به مسیر اراضی دولاب سرازیر می‌شدند آنجا جمع می‌شد. فنانی هم در آن وجود داشت. کشاورزان دولابی از این محدوده آب را برای زمین‌هایشان جمع و تقسیم می‌کردند و به مرور زمان در کنار این مسیر درخت‌هایی کاشتند. این محدوده که ابتدا از آن به عنوان باغچه یاد می‌شد محل تجمع کشاورزان و اهالی دولاب برای جمع کردن آب بود. این گردهمایی‌ها نیاز به جایی برای استراحت داشت و به همین دلیل قهوه‌خانه‌ای در محدوده باغچه ساخته شد تا اینکه از سوی دولت در این محدوده بوستانی ساخته شد که در آن درختان بید کاشتند و میان اهالی به باغچه‌بیدی معروف شد.»